

Список використаних джерел

1. Баліна С.Н. Боротьба з відмиванням коштів як необхідна умова підриву економічних засад організованої злочинності та тероризму // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – № 4. – 2001. С. 66-76.
2. Задворних С.С. Етапи вдосконалення механізму боротьби з відмиванням «брудних грошей» в Україні. – «Молодий вчений», № 2 (17), лютий, 2015. С. 76-81.
3. Маслій І.В. Інституційний механізм протидії криміналізації економіки: кримінологічне дослідження : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Ігор Володимирович Маслій . – Одеса, 2015. – С. 229.
4. Сорок Рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) FATF // Кабінет Міністрів України; Рекомендації, Міжнародний документ від 25.09.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/835_001

Ключові слова: легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом;; глобалізація; Сорок рекомендацій FATF; заходи протидії; інституційні заходи.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Ізівіта А. М.

**Гошко Оксана Ігорівна,
Осіїк Діана Петрівна**

студенток 4-го курсу цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ФРУСТРАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОСОБИСТІТЬ

На сьогоднішній день життя людини в суспільстві наповнене різного роду перепонами, обмеженнями та складнощами. На шляху до задоволення своїх базових потреб людина стикається з ними і це викликає у неї певні емоційні реакції та стани, які отримали назву фрустрації. Соціальна дезадаптованість та психологічна нестійкість в дискурсі сучасних реалій життя виводить на новий рівень проблему фрустрації та її впливу на розвиток особистості, що і зумовило актуальність даної теми.

Джерела перших наукових праць з дослідження фрустрації ведуть до психоаналітичної теорії З. Фрейда, який розглядав фрустрацію в рамках внутрішньоособистісного конфлікту, як боротьбу двох складових психіки людини «ід» і «суперего», своєрідну реакцію на вимушену відмову від несвідомих потягів «ід» на користь суспільних норм та цінностей. В ранніх роботах З. Фрейда, який зазначав, що

якщо об'єкт є джерелом неприємних відчуттів — це в кінцевому рахунку може призвести до агресивних нахилів проти об'єкта [2, с. 112-113]. Так сформувалася теза про те, що поява агресії завжди передбачає існування фрустрації і, навпаки, що існування фрустрації завжди призводить до певної форми агресії.

Поява стану фрустрації й тієї чи іншої форми реагування залежить від особистісних якостей людини. Так, психологи використовують термін «фрустраційної толерантності», тобто стійкості до фрустраторів.

Варто зауважити думку Л. Берковіц, який вказує на те, що фрустрація провокує тенденцію до агресії. Відповідно до традиційної схеми біхевіоризму «S – R», фрустрація розглядається як причина, агресія – наслідок, причому однозначний і неминучий [1, с. 45-47]. Як відомо, яскравіше фрустраційна теорія агресії сформульована Джоном Доллардом. Згідно цій теорії, агресія не є наслідком внутрішніх потреб, а є наслідком фрустрації, тобто, перепон, що виникають на шляху цілеспрямованих дій суб'єкта або ненастання очікуваного стану, якого прагне суб'єкт. Тому Д. Доллардом висувалось два положення: 1) агресія завжди є наслідком фрустрації; 2) фрустрація завжди тягне за собою агресію. Однак, ця теорія не підтвердилась. Як пише Ганс Хекхаузен: «Не будь-яка агресія виникає внаслідок фрустрації (зокрема, з фрустрацією не пов'язана жодна з форм інструментальної агресії) [3, с. 234-236].

Варто зазначити думку дослідника Л. Берковіца, який вказував на те, що фрустрація пов'язана з очікуваннями мети, а не з її фактичним досягненням. Тобто, якщо мета є недосяжною, то фрустрація напряму пов'язана з крахом надій на її досягнення і в результаті тільки створює загальне емоційне збудження та провокує тенденцію до агресії лише в тій мірі, в якій несе негативний вплив. Він додає дві важливі змінні до вже відомого рівняння: гнів, як збуджуючий компонент і пусковий подразник, що запускають агресивну реакцію. Наявність останніх вважається обов'язковою і на думку А. Коена, який зазначає, що тільки наявність відповідних умов і обставин зробить реакцію на фрустрацію агресивною.

Прояв реакцій агресивного характеру, які спровоковані фрустрацією, частіше спостерігаються у осіб, недостатньо вихованих, нестримних у прояві емоцій, грубих в обігу з оточуючими. Депресивні реакції при фрустрації більш поширені у осіб невротичного складу, тривожно-недовірливих, непевнених у собі. Крім агресивної фрустрації, спрямованої на зовнішні об'єкти, перешкоди, інших людей, може виявлятися регресивна фрустрація, спрямована на самого себе (людина звинувачує сам себе за невдачі, за нездатність подолати труднощі). Якщо людина тривалий час не виходить з фрустраційного стану, то можуть виникнути неусвідомлювані мотиви поведінки та сформуватися спотворені риси особистості (заздрисність по відношенню до інших людей або надмірно занижена самооцінка, комплекс неповноцінності). Цікавими досить

виявилися дослідження негативних станів, які були проведені Центром освіти та соціальних проблем Росії. На питання про те, що ж допомагає впоратися зі складними психічними станами, особи відповіли: спілкування з друзями (63%), музика (59%), розслаблення та відпочинок (38%), підтримка рідних (27%), сигарета (22%), алкоголь (22%).

Варто зазначити що стан фрустрації виникає також в посткримінальний період, коли особа вчинила злочин або є потерпілим. Вона не бачить виходу з ситуації, що склалася, схильна до суїцидальної поведінки. Крім того вона може бути своєрідним емоційним каталізатором, що сприяє розвитку афекту. Під час дослідження осіб, які знаходилися у стані фрустрації на момент вчинення злочину, психологами було виявлено у них певні особистісні і поведінкові характеристики, які можуть сприяти злочину. Це насамперед глибока емоційна залученість до ситуації, недостатня адекватність поведінки, звичка ставити задоволення своїх потреб – найвищою ціллю. Підвищена емоційна залученість до ситуації виявляються в них в емоційному відгуку на будь-які стимули, що навіть не існують. Важливим є і той факт, що фрустрація може проявляти себе не тільки в агресивних формах поведінки, а й у деяких випадках спостерігається емоційне замикання з метою ослаблення емоційного дискомфорту.

Тенденція до того, щоб ставити свої потреби як найважливіші та пріоритетні в особи обумовлена як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Внутрішній чинник визначається інтелектуальними й особистісними характеристиками тих, хто знаходиться під слідством. Дослідження показали, що в таких осіб слабкі комунікативні навички, егоцентризм, завищена або занижена самооцінка. Причому, якщо при фізіологічному афекті і стресовому стані визначальну роль у розвитку динаміки цих станів відіграє зовнішній чинник, то стан фрустрації може сприяти виникненню сильного душевного хвилювання і його можна розглядати як пом'якшуючу обставину.

З усього вищесказаного можна зробити висновок, що комплекс неповноцінності є одним з факторів, який впливає на прояв агресії у індивіда. Так причиною почуття неповноцінності є незадоволення потреб чи домагань людини, причиною якого є несприятливі зовнішні, соціальні умови, які внаслідок цього фруструють людину. Зрозуміло фрустрація не впливає значною мірою на звільнення винного від відповідальності за вчинений злочин. Проте знання психологічних передумов виникнення фрустрації допомагає зрозуміти причини, мотиви небезпечних насильницьких злочинів.

Список використаних джерел

1. Берковиц Л. Агрессия: причины, последствия и контроль / Л. Берковиц. – СПб. : прайм–ЕВРОЗНАК, 2001. – 512 с.

2. Фрейд З. Психология бессознательного / З. Фрейд. — СПб. : Питер, 2010. — 400 с.
3. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность : В 2-х т. [Текст] / Хекхаузен Х. — Т. 1. — М. : Педагогика, 1986. — 408 с.

Ключові слова: фрустрація, агресія, негативні стани, особистість.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дикий О.В.

**Григорчак Діана Володимирівна,
Куля Володимир Сергійович**

студенти 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИ КІБЕРЗЛОЧИНЦЯ

На сьогоднішній день багато праць вчених присвячено дослідженню кіберзлочинності, але питання щодо кримінологічної характеристики особистості кіберзлочинця залишається відкритим та дискусійним. Актуальність даного дослідження обумовлюється тим, що в ХХІ столітті активно розвиваються комп'ютерні технології та поширюється комп'ютеризація в світі. Це зумовило проєкцію майже всіх сфер суспільного життя в мережу Інтернет та заповнення життя людини різною електронною технікою. Окрім позитивних наслідків, це породило й певні негативні, а саме — появу злочинців, що вчиняють злочини за допомогою використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж електрозв'язку. Ключовим елементом кримінологічної характеристики кіберзлочинності є особи, котрі вчиняють дані злочини, саме тому їм повинна приділятися значна увага. Дослідженням даного питання в кримінально-правовому, кримінологічному та криміналістичному аспектах займалися такі вчені: П. Д. Біленчук, Б. С. Волков, А. І. Журба, Н. С. Козак, О. В. Козаченко, М. О. Кравцова, Р. В. Лук'янчук, В. В. Марков, О. І. Мотлях, М. В. Плугатир, О. І. Сіренко та інші.

Під кіберзлочинністю варто розуміти сукупність злочинів, які вчиняються у віртуальному просторі за допомогою комп'ютерних систем або шляхом використання комп'ютерних мереж та інших засобів доступу до віртуального простору, в межах комп'ютерних мереж, а також проти комп'ютерних систем, комп'ютерних мереж і комп'ютерних даних [1, с. 293].

О. Копатін та Є. Скулишин надають наступне визначення поняття «кіберзлочин». Кіберзлочин — злочин, пов'язаний із використанням